

Bylage

C.P.A. Holierhoek
voorzitter Stichting LIRA

STICHTING LIRA
auteursrechtorganisatie voor schrijvers, vertalers,
journalisten

Aan Mw. A. V

Hoofddorp, 1 juni 2009

Geachte mevrouw V ,

Uw brief aan het bestuur van de stichting Lira van 5 mei 2009 is, zoals ik u in mijn brief van 15 mei 2009 al meldde, op dinsdagmiddag 12 mei tijdens een vergadering van het Lira-bestuur besproken.

Het bestuur heeft mij als voorzitter van Lira verzocht uw brief te beantwoorden. Ik doe dat terwijl ik de volgorde aanhoud waarin u in uw brief de achtereenvolgende onderwerpen aansnijdt.

1. Wat de inhouding voor sociaal-culturele doelen betreft: de huidige inhouding van 10% blijft onder het maximum dat het *College van Toezicht collectieve beheersorganisaties auteursrechten en naburige rechten (CvTA)* toelaatbaar acht. Dat maximum belooft een inhouding van 15%, even hoog als het maximum dat volgens het CvTA aan administratiekosten ingehouden zou mogen worden en waar Lira beduidend onder blijft.

Wat de grondslag van de zogenoemde socu-inhouding betreft: die inhouding is soms een gevolg van afspraken met buitenlandse auteursrechtorganisaties, en vindt soms plaats op grond van een aan Lira dwingend opgelegde verplichting. Soms ook is een belangrijk deel van deze ingehouden gelden afkomstig van buitenlandse auteurs (kabelrechten en thuiskopie), soms ook zijn het vooral Nederlandse auteurs (leenrecht en reprorecht) die op deze wijze een bijdrage leveren aan de totstandkoming van een fonds voor sociale en culturele doelen (Lira Fonds) waarvan de uitgaven bestemd zijn ten gunste van Nederlandse rechthebbenden, het gebruik van hun creatieve prestaties en hun belangen als groep.

In een enkel geval ook laten gelden zich bij gebrek aan relevante gebruiksgegevens zó moeilijk individueel verdelen dat een collectieve bestemming ten gunste van rechthebbenden-als-groep als een redelijk alternatief moet worden gezien.

In het geval van het leenrecht rust op Lira ingevolge het indertijd door de minister van Justitie goedgekeurde repartitiereglement een verplichting om 10% voor sociaal-culturele doelen in te houden. Dat is in overeenstemming met een indertijd door staatssecretaris A. Nuis van Justitie verwoorde wens die door de Tweede Kamer werd ondersteund.

Jaarlijks wordt van de besteding van socu-gelden in de jaarverslagen van Lira en het Lira Fonds verslag gedaan.

2. Wat betreft de administratiekosten: verdeelorganisaties als Lira zijn voor de bekostiging van hun werkzaamheden op eigen middelen aangewezen. De administratiekosten zullen dan ook volgens enige verdeelsleutel moeten worden omgeslagen over de rechthebbenden voor wie zo= n organisatie incasseert en aan wie ze vervolgens uitbetaalt. Het is - ook internationaal - standaardpraktijk om de bijdrage aan de kosten te berekenen als percentage van de uitkering. In feite komt dit natuurlijk neer op een inhouding van benodigde bedrag voor administratiekosten van de top van het geïnde bedrag, waarna het netto overgebleven bedrag naar rato aan rechthebbenden wordt uitgekeerd in overeenstemming met het daartoe vastgestelde repartitiereglement.

Uiteraard zijn er andere verdeelsleutels denkbaar, waarbij ongetwijfeld weer andere personen of groeperingen zich tekort gedaan zouden voelen. Het geheel heeft iets weg van belastingheffing: ook die wordt meestal als percentage van het inkomen berekend, maar er zijn altijd wel belanghebbenden die dit graag anders zouden zien. Eén ding is zeker: tegenover elke relatieve verlaging van kosten voor de één staat een verhoging voor de ander.

3. Uw derde bezwaar, gericht tegen het >gratis boeken lenen=, geeft mij aanleiding uit de doeken te doen hoe tarieven voor de uitleen van boeken zijn vastgesteld.

Als u bezwaar aantekent tegen het >gratis uitleen van boeken=, bent u zich ongetwijfeld bewust van het feit dat lenen niet gratis is. Er wordt voor betaald, in contant geld aan de balie, of via de contributie voor het lidmaatschap van de bibliotheek, of via veelal gemeentelijke subsidies die de bibliotheek ontvangt. Dat is één kant van de zaak.

Waar auteurs van uitgeleende boeken mee te maken hebben, heeft te maken met de financiële verplichtingen van de bibliotheken jegens de rechthebbenden op boeken etc.. De vergoeding aan auteurs en uitgevers voor de uitleen van boeken is ooit -ik was er zelf bij in 1995/1996 - bepaald aan de hand van de hoogte van het budget dat alle Nederlandse openbare bibliotheken tezamen toen aan de boekenuitleen besteedden. Daarbij is het voorbeeld gevolgd van vele andere vergelijkbare exploitaties zoals in de muzieksector. Dat budget van de bibliotheken was toen 800 miljoen gulden groot. Een normale auteursrechtelijke vergoeding is bij zulke collectieve exploitatie van werken 10%, zolang het over commerciële projecten gaat. Hier ging het duidelijk niet om een commerciële exploitatie, maar om een exploitatie met een duidelijk en algemeen erkend

openbaar nut. Daarvoor geldt in de regel een tegemoetkoming van de helft. Het percentage werd dus verlaagd van 10 naar 5%, wat als uitkomst een totaalbedrag van 400 miljoen gulden gaf. Voor dat bedrag werden er toen 160 miljoen boeken uitgeleend. Dat leverde een vergoeding aan rechthebbenden op van 25 cent per uitlening, een vergoedingsniveau voor rechthebbende schrijvers en uitgevers dat volgens afspraak in de loop van een aantal jaren werd bereikt en inmiddels via de euro en de toegepaste indexatie tot bijna 12 eurocent is gegroeid.

Dit soort afspraken over tarieven worden volgens wettelijk voorschrift gemaakt in de Stichting Onderhandelingen Leenvergoedingen, ook wel afgekort tot StOL. In die StOL hebben twee groepen zitting: vertegenwoordigers van rechthebbenden en betaalplichtigen. Dat zijn dus vertegenwoordigers van makers, uitgevers, producenten, acteurs en musici enerzijds en vertegenwoordigers van openbare bibliotheken anderzijds. De vergaderingen worden geleid door een onafhankelijke voorzitter, in de regel een staatsraad van de Raad van State, die naast zijn onafhankelijkheid nog een ander opvallend kenmerk heeft: hij kan een beslissing opleggen aan beide partijen, als zij het onderling niet eens zouden worden over tarieven en voorwaarden. Met andere woorden: de StOL biedt een vorm van institutionele arbitrage. De voorzitter hakt onontwarbare knopen door.

Het is dus niet zo dat auteurs dwingend de door hen wenselijk geachte vergoeding af zouden kunnen dwingen. Het is uiteindelijk de voorzitter van de StOL die de tarieven vaststelt, nadat hij beide partijen heeft gehoord. Andere tarieven voor andersoortige uitleningen zijn door hem -of via zijn aansturing- op andere gronden op een ander vergoedingsniveau vastgesteld. Dat is bijvoorbeeld het geval met de door u genoemde dvd=s en cd=s.

3a. Inzake het onderwerp verlenging: niet alle verlengingen zijn gratis. Een aantal bibliotheken hanteert voor verlengingen een door de lener te betalen vergoeding, zij het steeds minder vaak, en zeker niet genoeg. Dat geef ik graag toe. Vandaar ook dat de Stichting Leenrecht, een door de minister van Justitie aangewezen stichting die de leenrechtvergoedingen *de jure en de facto* bij de openbare bibliotheken incasseert, een gerechtelijke procedure tegen de Nederlandse openbare bibliotheken is begonnen om ze te dwingen ook voor verlengingen, voor zover ze dat al niet deden, een leenrechtvergoeding te betalen. Deze procedure is thans zover gevorderd dat op 13 november 2009 pleidooien zullen worden gehouden voor de Rechtbank te >s Gravenhage. Ik zal daarbij als getuige aanwezig zijn. De uitkomst kan positief uitwerken op de auteursvergoeding.

4. Het probleem van de gesproken boeken (voor visueel-gehandicapten) en commerciële luisterboeken (voor iedereen) heeft op het ogenblik de hoogste aandacht van de Vereniging van Letterkundigen en Lira, mede door de verwarring die in de uitleen door openbare bibliotheken wordt veroorzaakt.

Recent zijn personeelsleden naar een openbare bibliotheek gegaan om te zien of er na de waarschuwingen die Leenrecht en Lira in de StOL had laten horen, voldoende onderscheid tussen beide uitleningen werd gemaakt. De schriftelijke verklaring van deze personeelsleden zal gebruikt worden om de openbare bibliotheken in een komende StOL-vergadering waarin immers betalingsplichtigen met rechthebbenden samen komen, met deze verwarring en dit gebrek aan onderscheid te confronteren.

Mij is het inmiddels duidelijk geworden dat het om te komen tot een goede repartitie noodzakelijk is dat gesproken boeken waarvoor net als voor luisterboeken een leenrechtvergoeding wordt geïncasseerd, door de betrokken auteur bij Lira aangemeld worden alvorens uitkering van leenrechtgelden kan volgen, terwijl voor luisterboeken veelal geen aanmelding nodig is, omdat de uitleengegevens daarvan veel vollediger aangeleverd worden.

Ik zou u dan ook aanraden alsnog uw gesproken boeken én (voor de zekerheid) luisterboeken bij Lira aan te melden.

In de tarieven wordt ten aanzien van beide een onderscheid gemaakt, maar het verschil is intussen vrij gering geworden als gevolg van indexatie: gesproken boeken naderen de 12 eurocent per uitlening, luisterboeken staan thans nog even op 15 eurocent vanwege de aanwezigheid van -soms- andere soorten rechthebbenden, namelijk naburigrechthebbenden.

Tot slot nog een algemene opmerking. Ik krijg uit uw brief de indruk dat u voor uw financiële situatie veel heil verwacht van een verhoging van tarieven als hierboven besproken. Die tarieven hebben betrekking op wat gewoonlijk secundaire exploitatie wordt genoemd. Het is mijn overtuiging, anders was ik geen voorzitter van Lira geworden, dat opbrengsten uit secundaire exploitatie voor auteurs belangrijk zijn. Het is tegelijk mijn overtuiging dat wezenlijke verbetering van inkomensposities in de eerste plaats gezocht moet worden in auteursvergoedingen voor primaire exploitatievormen. Met andere woorden: uitgevers dienen zich primair te houden aan de minimumconditie van 10% van de verkoopprijs (excl. BTW) van het boek in de boekwinkel als zijnde de royalty-vergoeding voor de auteur, een minimumconditie die in Nederland over een breed vlak ingang heeft gevonden dankzij de onophoudelijke inspanningen van de Vereniging van Letterkundigen (VvL).

Uw gebruik van het woord > salaris = voorzichtig becommentariërend: het auteurssalaris dient allereerst ten aanzien van de verkoop van boeken gezocht en verbeterd te worden. Collectieve rechten kunnen die taak van een volwaardige salarisverstrekking niet aan. Dat wil niet zeggen dat ze onbelangrijk zijn en dat betekent ook niet dat ze niet krachtig verbeterd zouden moeten worden.

Ik hoop u hiermee voldoende te hebben geïnformeerd.

Met vriendelijke groet,

Kees Holierhoek, vz. LIRA